

Sözcükte Anlam

Bir sözcüğün anlamını **içinde geçtiği cümle** belirler. Bu özet 7 anlam kavramını kısa tanım ve örnekle toplar.

1 Sözcüğün Anlamları

- Gerçek anlam: akla ilk gelen sözlük anlamı.
- Mecaz anlam: gerçek anlamdan uzaklaşan yeni anlam.
- Terim anlam: bir bilim, sanat ya da mesleğe özgü anlam.
- Yan anlam: temel anlamla bağlantılı ek anlam.

2 Sözcükler Arası İlişkiler

- Eş anlamlı: yazılışı farklı, anlamı aynı (kara – siyah).
- Zıt anlamlı: anlamca birbirinin tersi (uzun – kısa).
- Sesteş: yazılışı aynı, anlamı farklı (yüz).

3 Ayırt Etme İpuçları

- Ölçülemeyen bir şey anlatılıyorsa mecaz ara.
- Bir dersin ya da mesleğin kavramıysa terimdir.
- Somut ve benzerliğe dayalıysa yan anlamdır.
- Yerine koyunca anlam değişmiyorsa eş anlamlıdır.

4 Sık Yapılan Hatalar

- Mecaz ile terimi aynı sanmak.
- Yan anlamı mecaz saymak.
- Eş anlamlıları her cümlede değiştirmek.
- Olumsuz zıt anlam sanmak (gelmek – gelmemek).

Kavram, Örnek ve İpucu

Kavram	Örnek	İpucu
Gerçek anlam	Ağacın kökü	İlk akla gelen anlam
Mecaz anlam	Sorunu kökünden çözmek	Soyut, ölçülemez
Terim anlam	Sözcüğün kökü	Bir alana özgü
Yan anlam	Masanın ayağı	Somut, benzerlik var
Sesteşlik	yüz (sayı) – yüz (organ)	Aynı yazılış, ilgisiz anlam

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

Sözcükte Anlam: adım adım 5 örnek

ÖRNEK 1 ÖRNEK 1 - GERÇEK VE MECAZ

"Elindeki bardağı düşürdü." ve "Arkadaşını yüzüstü bıraktı." cümlelerini karşılaştır.

- 1 Bardak gerçekten yere düşer; düşürmek gerçek anlamdandır.
- 2 Yüzüstü bırakmak, yardım etmeden terk etmek demektir.
- 3 Kimse yere bırakılmamıştır; anlam soyuttur.

Cevap: İlk cümle gerçek, ikinci cümle mecaz anlamlıdır.

ÖRNEK 2 ÖRNEK 2 - EŞ ANLAM

"Kara bulutlar yaklaşıyor." cümlesinde "kara" yerine hangi sözcük gelebilir?

- 1 Aynı rengi anlatan sözcüğü düşün: siyah.
- 2 Yerine koy: "Siyah bulutlar yaklaşıyor."
- 3 Anlam değişmedi, yazılış farklı.

Cevap: Kara ile siyah eş anlamlıdır.

ÖRNEK 3 ÖRNEK 3 - SESTEŞLİK

"Yüz kişi geldi.", "Havuzda yüz.", "Yüzü gülüyor." cümlelerinde "yüz" ne anlatır?

- 1 Birinci cümlede bir sayıdır.
- 2 İkinci cümlede yüzme eylemidir.
- 3 Üçüncü cümlede bir organdır.

Cevap: Yazılış aynı, anlamlar ilgisiz: sesteş sözcük.

ÖRNEK 4 ÖRNEK 4 - ZIT ANLAM

"Sabah erken kalktım." cümlesinde "erken" sözcüğünün zıt anlamlısı nedir?

- 1 Erken, beklenen zamandan önce demektir.
- 2 Ters, beklenen zamandan sonra olandır: geç.
- 3 "Erken değil" demek zıtlık değil, olumsuzluktur.

Cevap: Erken sözcüğünün zıt anlamlısı geçtir.

ÖRNEK 5 ÖRNEK 5 - TERİM ANLAM

"Üçgenin açılarını ölçtük." ve "Olaya başka açıdan bak." Hangisinde terim vardır?

- 1 İlk cümlede açı, geometrideki kesin kavramdır.
- 2 İkinci cümlede açı, bakış yönü demektir.
- 3 İkincisi ölçülemez, yani mecazdır.

Cevap: Terim anlam ilk cümlededir.

MİNİ TEST

Sözcükte Anlam: 10 soruda kendini dene

Ad Soyad:

Tarih:

Doğru / Yanlış:

1. Hangi cümlede "tatlı" sözcüğü mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) Tatlı çayı sevmem.
B) Bebek tatlı bir uykuya daldı.
C) Tatlı elma aldık.
D) Pasta çok tatlı olmuş.

3. Hangi cümlede terim anlamı bir sözcük vardır?

- A) Üçgenin bir açısı 90 derecedir.
B) Akşam parka gittik.
C) Kedimiz çok uysal.
D) Çantamı evde unuttum.

5. "Şişenin ağzı kırılmış." cümlesinde "ağız" sözcüğü hangi anlamdadır?

- A) Gerçek anlam
B) Mecaz anlam
C) Terim anlam
D) Yan anlam

7. Aşağıdaki sözcük çiftlerinden hangisi eş anlamlıdır?

- A) açık – kapalı
B) yaz – kış
C) okul – mektep
D) almak – vermek

9. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi sesteştir?

- A) yüz
B) sandalye
C) defter
D) pencere

2. Hangi cümlede "kırılmak" sözcüğü gerçek anlamda kullanılmıştır?

- A) Sözlerine çok kırıldım.
B) Havanın soğuğu kırıldı.
C) Bütün umudu kırıldı.
D) Vazo yere düşüp kırıldı.

4. "Perde" sözcüğü hangi cümlede tiyatro terimi olarak kullanılmıştır?

- A) Perdeleri yıkadık.
B) Odaya yeni perde aldık.
C) Oyunun ikinci perdesi başladı.
D) Perdeyi aralayıp baktı.

6. "Yanıt" sözcüğünün eş anlamlısı hangisidir?

- A) cevap
B) soru
C) sınav
D) konu

8. "Yoksul" sözcüğünün zıt anlamlısı hangisidir?

- A) fakir
B) zengin
C) cimri
D) yorgun

10. "Çay içtik." ve "Çayın kenarında oturduk." cümlelerindeki "çay" sözcükleri için hangisi doğrudur?

- A) Eş anlamlıdır.
B) Sesteştir.
C) Zıt anlamlıdır.
D) İkisi de terimdir.

Cevap anahtarı

1. B · Uykunun tadı olmaz; tatlı burada hoş, rahat demektir.

3. A · Üçgen ve açı matematik terimleridir.

5. D · Somut bir parçadır ve insan ağızına benzetilerek adlandırılmıştır.

7. C · Okul ile mektep aynı anlamdadır; diğer çiftler zıt anlamlıdır.

9. A · Yüz hem sayı hem organ hem de eylem anlamı taşır.

2. D · Vazo gerçekten parçalanmıştır; diğerlerinde anlam soyuttur.

4. C · Perde burada oyunun bölümlerinden biridir.

6. A · Yanıt ile cevap farklı yazılır, aynı anlama gelir.

8. B · Fakir eş anlamlısıdır; tersi zengindir.

10. B · Yazılış aynı, içecek ile akarsu arasında anlam bağı yok.

Konunun tam anlatımı ve daha fazla soru:

tahtaapp.com/blog/dersler/6-sinif-turkce-sozcukte-anlam-konu-anlatimi